

Täysistunto

Torstai 12.10.2017 klo 15.59—20.22

5. Lakialoite laiksi valtion taiteilija-apurahoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 37/2017 vp Paavo Arhinmäki vas ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

19.48 **Paavo Arhinmäki vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Amurinlinnassa, puhemiehelle tutussa Tampereen kaupungissa, Finlaysonin työläisasunnoissa kirjoitettiin Tuntematon sotilas, tai Sotaromaani. Tänään, juuri tällä hetkellä, kun käymme keskustelua, kyseisen romaanin kolmas elokuvaversio on ensi-illassa. Miksi nostan tämän esille? Tuntematon sotilas on tyypillinen esimerkki taiteesta, niin elokuvataiteenmuotona, kirjallisuustaiteenmuotona kuin näyttämötaiteenmuotona, joka yhdistää monella tapaa Suomen kansaa. Alun perin sodan vastaiseksi, jopa pasifistiseksi kirjoitetusta kirjasta löytyy moni toisella tavallakin ajatteleva itselleen lainattavaa. Ne velikullat, jotka siinä esiintyvät, ovat osa suomalaista folklorea.

Arvoisa puhemies! Tänä vuonna Suomen itsenäisyys täyttää 100 vuotta, ja yksi itsenäisen valtion ja kansan keskeisiä merkkejä on, että meillä on monipuolista taidetta ja kulttuuria. Taide ja kulttuuri luo yhtenäisyyttä, mutta toisaalta se nostaa esiin ongelmakohtia ja epäkohtia, herättää keskustelua ja tunteita. Jokaisen sivistysvaltion pitää huolehtia siitä, että taiteella on tilaa ja mahdollisuuksia myös taloudellisesti. Silloin kun Tuntematon sotilas, tai Sotaromaani, kirjoitettiin, se tehtiin vielä työläisasunnossa samalla, kun käytiin päivisin töissä. Sen menestys mahdollisti keskittymisen Väinö Linnan merkittävän kolmiosaisen sarjan kirjoittamiseen. Vaikka Tuntematon sotilas toi tulot, jotka mahdollistivat Täällä Pohjantähden alla kirjoittamisen, suurimmalla osalla meidän menestyviäkin, tunnettuja ja arvostettuja taiteilijoita ei ole mahdollisuutta keskittyä vain taiteen tekemiseen. Pitää myös muistaa, että taiteen mittari ei koskaan ole se, kuinka paljon se tuottaa taloudellista hyvää. On paljon taiteenmuotoja, jotka eivät voi koskaan tuottaa taloudellista hyvää tekijälle suoraan, mutta niillä on valtavan suuri merkitys yhteiskunnalle.

Sen vuoksi onkin tärkeää, että taidetta tuetaan. Ja yksi taiteen tukemisen muoto on valtion taiteilija-apuraha. Niillä työskentelee vuosittain runsaat 600 taiteilijaa — tämä on kuitenkin vain noin 3 prosenttia maan taiteilijakunnasta. Taiteilija-apuraha ei ole suuren summi, vajaa 1 700 euroa kuukaudessa, josta maksetaan pakolliset eläke- ja tapaturmavakuutusmaksut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2017 vp

Jos katsotaan sitten, miten näitä jakautuu, niin vuoden 2018 eli ensi vuoden alussa alkavia apurahoja jaettiin tänä syksynä yhteensä 294 kappaletta. Hakijoita oli runsaat 2 500, eli joka yhdeksännellä hakijalla oli mahdollisuus saada taiteilija-apurahaa lyhyemmäksi tai pidemmäksi kaudeksi. Kaikkein vaikeinta apurahan saaminen oli kuvataiteen ja monitaiteen puolella, missä apurahoja sai vain joka kahdestoista hakija.

Jos katsoo sitten ikäjakaumaa, kaikista apurahansaajista joka kuudes oli nuori eli alle 35-vuotias. Tämä on myös yksi ongelmista: apurahoja on vaikea saada varsinkin uran alkuvaiheessa.

Kuitenkin, vaikka näin harva voi saada apurahoja — toki vuosien varrella paljon useampi on voinut saada kuin nämä luvut kertovat, kun apurahansaajat vaihtelevat, eikä se luku suurensuuri ole — näillä on hyvin tärkeä merkitys, jotta taiteen tekeminen on ylipäättensä mahdollista. Taiteilijoiden toimeentulovaikeuden takia moni taiteilija, menestynyt ja arvostettukin, on joutunut vaihtamaan alaa. Apurahojen vähäisen määrän lisäksi taiteilijoiden toimeentuloa heikentävät muut tekijät, kuten vakituisten kuukausipalkkaisten töiden väheneminen taideinstituutioissa. Toki taiteilijoiden apurahat eivät ole ainoa tapa tukea taidetta ja kulttuuria Suomessa. Muita konkreettisia keinoja on esimerkiksi se järjestely, joka takaa taiteilijoiden palkan sekä teosten esittelystä että näyttelyn eteen tehtävästä työstä valtion rahoittamissa museoissa Ruotsin MU-sopimuksen mukaan, ja tämä on etenemässä, mikä on hyvä asia.

Taiteilijoiden eläketurvan yksinkertaistaminen ja parantaminen olisi tärkeä asia. Verotusta tulisi joustavoittaa vastaamaan epäsäännöllisten tulojen asettamia haasteita. Itsensä työllistäjien työttömyysturvaa tulisi parantaa. Tässä muutamia konkreettisia esimerkkejä, mitä muuta me voisimme tehdä. Oleellista on myös se, että julkinen sektori, sekä valtio että kunnat, mutta myös yksityinen puoli tarjoavat taiteilijoille työmahdollisuuksia prosenttitaideperiaatteen mukaisesti, koska parasta on se, että taide näkyy, taide huomataan, taidetta pääsevät kohtaamaan kaikki, eivät vain ne, jotka hakeutuvat sen pariin, vaan siihen törmätään.

Arvoisa herra puhemies! Tässä lakiesityksessä esitän taiteilija-apurahamäärien kasvatamista. Miksi näin pitäisi tehdä? Oikeastaan tässä jo niiden lukujen kertominen, kuinka harva taiteilijoista, kuinka harva hakijoista, pystyy saamaan taiteilija-apurahaa, kertoo sen syyn. Jos ajattelemme sitä, että juhlimme tänä vuonna Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlaa, niin mikä olisi sen parempi ajankohta parantaa taiteilijoiden edellytyksiä tehdä taidetta? Hallituksen talousarvioesityksessä apurahiin on budjetoitu ensi vuodelle 11 069 000 euroa. Tällä lakialoitteella ei tavoitella pilviä taivaalta vaan maltillista korotusta taiteilija-apurahojen määrään, sitä, että jokunen voisi saada enemmän taiteilija-apurahoja. Se olisi tärkeä osoitus siitä, että suomalainen yhteiskunta, me eduskunnassa arvostamme itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuonna sitä merkittävää roolia, mikä taiteilijoilla on omalta osaltaan luoda kansakuntaa ja Suomea.

Esitän tässä lakialoitteessa sitä, että valtion taiteilija-apurahojen määrää kasvatetaan 30:llä. Se merkitsisi noin 610 000 euron korotusta määrärahoihin. Olen tehnyt tästä myös vastaavan talousarvioesityksen ja todella toivoisin, että tämä on sellainen asia, joka ei ole taloudellisesti merkittävän suuri mutta voisi olla yksi niistä asioista, mitä voisi toteuttaa, kun ensin sivistysvaliokunta ja sen jälkeen valtiovarainvaliokunta pohtivat ensi vuoden budjettia. Se olisi yksi hieno kädenojennus tältä eduskunnalta suomalaista taidetta ja kulttuuria kohtaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2017 vp

19.56 **Stefan Wallin r:** Arvoisa puhemies! Sivistyneen yhteiskunnan eräs tunnusmerkki on se, miten hyvin se huolehtii luovan työn tekijöistään ja taiteilijoistaan. Taide on äärimmäisen tärkeä osa yhteiskuntaa ja kehittyvää yhteiskuntaa.

Lisäksi mielestäni entisen kulttuuriministerin pitää lähtökohtaisesti aina olla samaa mieltä kuin toinen entinen kulttuuriministeri ja näin on ehdottomasti tässä asiassa, joten itse kannatan hyvinkin lämpimästi edustaja Arhinmäen tekemää lakialoitetta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.